

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

معاونت پژوهش

مجموعه مقالات حکومت دینی

جمعی از مؤلفان

همایش حکومت دینی (۱۳۸۵:قم).
مجموعه مقالات حکومت دینی / [برگزار کننده مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی]—
قم: جامعه المصطفیٰ ﷺ العالمية، ۱۳۸۸.
۳۶۸ص — قم: (جامعه المصطفیٰ ﷺ العالمية، معاونت پژوهش:۱۵۷)
ISBN:978-964-195-060-8 ۴۵۰۰۰ریال
فارسی - عربی.
فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.
کتابنامه.
۱. اسلام و دولت — کنگره‌ها. ۲. اسلام و سیاست — مقاله‌ها و خطابه‌ها. ۳. اسلام و
دموکراسی. ۴. آزادی (اسلام). الف. جامعه المصطفیٰ ﷺ العالمية. معاونت پژوهش.
مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی. ب. عنوان.
۲۹۷/۴۸۳۲ BP ۲۳۱/هـ ۸

مجموعه مقالات حکومت دینی

جمعی از مؤلفان

چاپ اول: ۱۳۸۸ش

ناشر: انتشارات بین المللی المصطفیٰ ﷺ

صفحه آرایشی: سید مصطفی جعفری رحمت آبادی

چاپ: امیران ● قیمت: ۴۵۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۲۰۰۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مراکز پخش:

- قم، خیابان بهار، جنب هتل الزهراء ﷺ، فروشگاه انتشارات بین المللی المصطفیٰ ﷺ.
تلفن - فکس: ۰۲۵۱۷۷۴۹۸۷۵
- قم، بلوار محمد امین، تقاطع سالاریه، جنب جامعه العلوم، فروشگاه انتشارات بین
المللی المصطفیٰ ﷺ. تلفن - فکس: ۰۲۵۱۲۱۳۳۱۰۴

www.miup.ir , www.eshop.miup.ir
E-mail: admin@miup.ir, Root@miup.ir

سخن ناشر

امام خمینی رحمته الله، بنیانگذار فقید جمهوری اسلامی ایران با بیان این جمله که: اسلام برای پیاده کردن بخش مهمی از احکام خود نیازمند تشکیل حکومت است؛^۱ ایجاد حکومت دینی را ضروری دانسته‌اند. ایشان اقامه حکومت اسلامی و آماده کردن مقدمات آن، از جمله مخالفت علنی با ظالمین توسط فقهای عادل و تبعیت و یاری مردم از فقها را واجب می‌دانند.^۲

حکومت چیست و حکومت دینی چه ویژگی‌هایی دارد؟ از دولت و حکومت تعریف‌های گوناگونی ارائه شده است. برخی حکومت را از عناصر تشکیل دهنده دولت و عده‌ای آن را همسان دولت تعریف نموده‌اند. یکی از تعاریف روشن و مهم از حکومت عبارت است از: «قدرتی سازمان‌یافته که امر و نهی می‌کند.»^۳ در این تعریف، قدرت و اعمال قدرت از اوصاف و ویژگی‌های حکومت محسوب گردیده و نشان‌دهنده شاخص‌های اصلی حکومت، مثل مشروعیت، حاکمیت، نفوذ، صلاحیت و ... می‌باشد.

برخی از پژوهشگران، قدرت را قلب پژوهش‌های سیاسی می‌دانند. مفهوم قدرت رابطه بسیار نزدیک با مفهوم سلطه دارد، لذا مانند بسیاری از مفاهیم علوم اجتماعی،

۱. کتاب البیع، ج ۲، ص ۴۶۱.

۲. تحریر الوسیله، ج ۱، ص ۳۷۳.

3. Jeffrey Isaacs, Conception of power, ۱۹۷۴, p۵۶.

برداشتهای متفاوت از آن صورت گرفته است. مهم‌ترین تفاوت، در اندیشه سیاسی بین مفهوم قدرت و اقتدار مشهود است. اقتدار، قدرت نهادینه شده است، جلوه و سیمای قدرت در موقعیت‌های گروه، سازمان‌یافته و حق مشروع برای نفوذ و هدایت رفتار دیگران است. تفاوت قدرت و اقتدار در اینجا کاملاً مشخص می‌گردد. قدرت مانند اقتدار، برای نفوذ و هدایت رفتار دیگران عمل می‌کند؛ اما قدرت بر پایه زور و مجازات و اقتدار بر مبنای مشروعیت.^۱

در اندیشه سیاسی اسلام، پایگاه اصلی قدرت، خداوند است و مشروعیت قدرت هم از آن او است. بارزترین صفت قدرت سیاسی در اسلام، اطاعت از پروردگار جهان است و اطاعت غیر از خداوند، شرک محسوب می‌گردد.^۲

خداوند اطاعت از رسول و اولوالأمر را هم به منزله اطاعت از خود معرفی نموده است. پس حکومت دینی حکومتی است که توسط پیامبر، امام معصوم و یا ولی فقیه، تشکیل شده و وظیفه آن تأسیس جامعه دینی و التزام به پیاده کردن اصول و مبانی و تحقق ارزش‌های دینی از طریق تبیین این اصول و ارزش‌ها و ارائه راه‌کارهای متناسب با شرایط و مقتضیات و نیازهای زمان باشد.^۳

در متون اسلامی از قدرت و حکومت به لفظ امانت تعبیر گردیده است. در زبان فارسی قدیم، به مناصب دولتی «امانات» می‌گفتند؛ چنانچه میرزای نایینی، امانت نوعیه را معادل قدرت عمومی به کار برده است.^۴

اثر حاضر دربردارنده مقالات برگزیده همایش «حکومت دینی» است. این همایش به همت معاونت پژوهش مدرسه عالی فقه و معارف اسلامی و در بهمن‌ماه سال ۱۳۸۵ برگزار گردید. نویسندگان مقالات، به تبیین برخی از مؤلفه‌ها و اصول حکومت دینی همت گماشته‌اند. این مقالات در مجموع شامل دو بخش اساسی است: (۱) حقوق سیاسی و آزادی‌های فردی که حکومت دینی ملزم به شناخت و رعایت آن می‌باشد؛ (۲)

۱. بنیادهای علم سیاست، ص ۱۰۲.

۲. عمید زنجانی، مبانی اندیشه سیاسی در اسلام، ص ۱۵۶.

۳. سید صادق حقیقت، توزیع قدرت در اندیشه سیاسی شیعه، ص ۱۲.

۴. همان.

حقوق جزا و کیفری که بر افراد ساکن در قلمرو حکومت دینی، احترام و رعایت آنها لازم و ضروری است. «مفهوم بیعت و شورا»، «نقش مردم در حکومت دینی»، «مردم‌سالاری دینی»، «حقوق سیاسی در حکومت دینی» و «آزادی‌های فردی در حکومت دینی» را می‌توان در زمره مقالات سیاسی همایش و «دفاع از دارالاسلام»، «بغی در حکومت دینی» و «حدود و اختیارات حاکم اسلامی» را جزء مقالات حقوقی همایش برشمرد.

معاونت پژوهش جامعة المصطفیٰ ﷺ العالمية، از همه عزیزانی که در مراحل مختلف آماده‌سازی و نشر این اثر یاریگر ما بوده‌اند، صمیمانه سپاسگزار است و توفیق بیش از پیش را برای یکایک آنان آرزو می‌کند.

امید است اثر حاضر در تبیین اصول و ارزش‌های حکومت دینی، برای خوانندگان عزیز مفید و در تحقق ارزش‌های دینی در جامعه اسلامی مؤثر واقع گردد. آرزوی ما به فرموده امام راحل - مؤسس حکومت دینی در عصر ما - این است که إن شاء الله این پرچم را به صاحب اصلی آن حضرت ولی عصر ﷺ بسپاریم.

انتشارات بین‌المللی المصطفیٰ ﷺ
معاونت پژوهش